

ZAWODY

Rywalizacja zawodników na torze w czasie kolejnych biegów to jedynie najbardziej emocjonująca część większego wydarzenia, jakim są zawody żużlowe. Zaczynają się one co najmniej dwie godziny przed startem do pierwszego wyścigu, a kończą czasami długo po mecie ostatniego.

Na zawody żużlowe składa się wiele czynności, które – chociaż niewidoczne dla kibica – mają istotny wpływ na rywalizację sportową. Zawody rozpoczynają się wraz z rozpoczęciem urzędowania przez władzę zawodów. W zawodach krajowych jest to zwykle przybycie sędziego (jednoosobowa władza wykonawcza) nie później niż na dwie godziny przed podanym czasem rozpoczęcia zawodów, chyba, że w zawodach przeprowadza się kontrolę techniczną (finały rozgrywek krajowych). Wtedy komisarz techniczny rozpoczyna swoje urzędowanie zwykle na cztery godziny przed podanym terminem. W zawodach międzynarodowych mamy dodatkowo trening przed zawodami, często dzień wcześniej, a więc zawody to zdarzenie dwudniowe.

Od przybycia na stadion sędzia (a także komisarz techniczny) współpracuje głównie z kierownikiem zawodów – osobą urzędową wyznaczoną przez organizatora i odpowiedzialną za wszelkie działania związane z zawodami i pracą pozostałych osób urzędowych i funkcyjnych (za wyjątkiem delegata PZM, obserwatora SE). Poprzez kierownika zawodów sędzia przekazuje swoje dyspozycje dotyczące przygotowania obiektu, od niego otrzymuje odpowiednią dokumentację, z nim kieruje kosmetyką toru i tempem zawodów.

Po przybyciu na stadion sędzia sprawdza dokumentację obiektu: licencję, książkę toru, w której można znaleźć informacje o problemach i nieprawidłowościach w poprzednich zawodach, ewentualnie zezwolenie na organizowanie imprez masowych. Otrzymuje także listę osób urzędowych i funkcyjnych na dane zawody oraz ich licencje do wglądu oraz program zawodów. Sędzia zawodów sprawdza, czy program zawodów spełnia wymagania regulaminowe, tzn. czy zawiera właściwą tabelę biegów, informacje o osobach urzędowych i funkcyjnych, prawidłową nazwę zawodów i zespołów w nich uczestniczących, logo PZM i oraz SE, klauzulę „Zawody rozgrywane są według regulaminu PZM”. Ponadto powinny się tam znaleźć informacje o parametrach toru i jego rekordzie, data i godzina rozpoczęcia, składy drużyn lub zawodników w zawodach indywidualnych. Program może oczywiście zawierać reklamy i dodatkowe informacje.

Sędzia w towarzystwie kierownika zawodów dokonuje oględzin obiektu i stanu jego przygotowania do zawodów. Niekoniecznie od razu następuje sprawdzenie stanu nawierzchni, gdyż to regulamin na dany rok stanowi, kiedy nawierzchnia toru ma być gotowa do zawodów, o czym dalej. Cały obiekt ma licencję, która przyznawana jest na podstawie weryfikacji odbywającej się nie rzadziej niż co trzy lata. Nie zwalnia to sędziego od obowiązku sprawdzenia, czy w danej chwili tor spełnia wymogi regulaminowe, bo od weryfikacji mogło dojść do zmian związanych na przykład ze zużyciem czy zniszczeniem pewnych ważnych elementów. Przede wszystkim zwraca uwagę na szeroko pojęte bezpieczeństwo, a mianowicie:

- stan bandy, kickboardu, bandy dmuchanej;
- stan pasa bezpieczeństwa wokół toru ;
- stan i sprawność świateł STOP i wykluczeń;
- prawidłowość konstrukcji i rozmieszczenia reklam wewnątrz toru;
- prawidłowość mocowania reklam na bandzie;
- stan bram i ich zamknięć;
- jak wykonane są osłony słupów i innych obiektów w pasie bezpieczeństwa;

- liczbę i stan gaśnic na torze;
- stan krawężnika wewnętrznego toru;
- wyposażenie startu.

Zauważone braki, a są to często oderwane i wygięte elementy kickboardu lub bandy, zablokowane elementy sprężynujące bandy, nie działające światła, wyłamane zasuwki bram etc. powinny w miarę możliwości być naprawione przed zawodami. Niektóre problemy nie są tak łatwe do usunięcia, jak zasypany od zewnętrznej kickboard czy za wysoki lub wgłębiony krawężnik. Sędzia wpisuje swoje uwagi do książki toru wyznaczając organizatorowi czas na dokonanie poprawek oraz informuje o problemie GKSŻ.

W podobny sposób sędzia sprawdza park maszyn, zwracając uwagę na stan stanowisk dla zawodników, miejsce do tankowania, szatnie, gabinet lekarski oraz wieżyczkę, gdzie między innymi sprawdza właściwe działanie pulpitu, łączność i wyposażenie. Z wymagań dotyczących konstrukcji elektrycznej pulpitu należy wymienić sprzężenie między zegarem 2 minut a bursztynowym światłem, wyłączenie zegara 2 minut i bursztynowego światła przez zielone światło startowe, niemożność zwolnienia taśmy bez włączenia zielonego światła, samoczynne wygaszanie zielonego światła 10sek po zwolnieniu taśmy. Regulamin FIM wymaga dodatkowo stopera w pulpicie odmierzającego czas 2 minut, czas między zapaleniem zielonego światła a zwolnieniem taśmy oraz czas od zwolnienia taśmy (można to wykorzystać na przykład dla reguły 3 minut, jeśli zawodnik dopycha motocykl do mety).

W odpowiednim czasie sędzia dokonuje też sprawdzenia nawierzchni toru. Zadaniem sędziego nie jest przygotowanie toru do zawodów ani nakazanie, by był przyczepny lub twardy. Sędzia zezwoli na rozegranie zawodów, jeżeli tor jest:

- na całej długości i szerokości o podobnej charakterystyce, to znaczy twardości i wilgotności;
- nie występują na nim „ścieżki”, pułapki, przemoczone plamy;
- wszystkie pola startowe są równe i podobnie przygotowane;
- nie ma dziur, kolein i dużych nierówności;
- sprzęt do kosmetyki toru (traktory z szynami, polewaczka) jest sprawny.

Jeżeli nawierzchnia toru nie spełnia powyższych wymagań, sędzia nakazuje kierownikowi zawodów doprowadzenie toru do właściwego stanu, przy czym nie jest rolą sędziego wskazywanie jak to ma być zrobione, przez ubijanie czy bronowanie nawierzchni. Zwykle problemem jest niejednorodna przyczepność toru w różnych miejscach.

Jeżeli te dodatkowe prace spowodują opóźnienie rozpoczęcia zawodów, to organizator ponosi konsekwencje wynikające z regulaminu dyscyplinarnego, do walkowera włącznie w określonych przypadkach.

Nieco inną sytuację mamy w wypadku, gdy zły stan nawierzchni toru jest wynikiem niesprzyjających zjawisk atmosferycznych, jak ulewa, śnieżyca czy upał. Wtedy sędzia i kierownik zawodów od początku współpracują (zwykle, choć zdarzają się nieprzyjemne sytuacje wynikające z partykularnych interesów klubów) w celu doprowadzenia toru do stanu używalności i przeprowadzenia zawodów, nawet z opóźnieniem.

Sędzia uzgadnia z kierownikiem zawodów częstotliwość i sposób przeprowadzania kosmetyki toru w czasie zawodów. Jeżeli stwierdzi, że równanie lub polewanie są wykonywane niewłaściwie (a dzieje się często, że polewaczka tylko udaje, że polewa tor czy zrasza tylko część toru, po której nikt nie jeździ), to sędzia musi wyegzekwować właściwe przeprowadzenie prac na torze. Jeżeli działania organizatora spowodują pogorszenie warunków torowych i konieczność przerwania

zawodów na czas doprowadzenia toru do stanu używalności, to poniesie on odpowiednią karę dyscyplinarną do walkowera włącznie, gdy zawody nie zostaną wznowione.

Nie później niż na 45 minut przed terminem podanym w zawiadomieniu następuje zgłoszenie drużyn lub zawodników do zawodów, na odpowiednich drukach. Składy drużyn muszą być zgodne z podanymi w określonym czasie przed zawodami ligowymi, a odstępstwa od tego określa regulamin. Kierownik drużyny lub zawodnik musi przedłożyć też kopię licencji oraz książeczkę zdrowia z ważnymi badaniami (wykonanymi nie wcześniej niż 6 miesięcy przed zawodami lub po ostatnim pobycie w szpitalu związanym z wypadkiem na torze). Zawodnik zagraniczny przedstawia kopię licencji międzynarodowej.

Brak któregoś z wymaganych dokumentów lub nieważność badań lekarskich powoduje niedopuszczenie zawodnika do startu w zawodach. Jeżeli z tego powodu drużyna nie ma minimalnej wymaganej regulaminem liczby zawodników, to przegrywa zawody walkowerem. W zawodach indywidualnych na te miejsca wskazują rezerwowi. Wykluczony ze startu w zawodach zostaje także zawodnik zgłoszony, ale u którego próba alkoholowa przeprowadzona przed zawodami dała wynik pozytywny. Startuje za niego rezerwowy w zawodach indywidualnych, a w drużynowych jego miejsce przez całe zawody jest puste, w dodatku nie jest on liczony do wymaganej regulaminem liczby zawodników.

Szczególnym wyjątkiem przy zgłaszaniu do zawodów ligowych jest możliwość użycia rezerwy zastępującej w określonych wypadkach. Wtedy ten nieobecny zawodnik zastępowany jest liczony do ilości zawodników w zespole.

W zgłoszeniu do zawodów podane są numery ram i silników używanych przez zawodników (do trzech na zawodnika). W przypadku zawodów z obowiązkową kontrolą techniczną, zgłoszenia i dokumenty przyjmuje komisarz techniczny w czasie z góry dla każdego zawodnika podanym.

Sędzia w każdej chwili może dokonać sprawdzenia motocykli i wyposażenia, przy czym na szczególną uwagę zasługują osłony łańcuchów, tłumik, deflektor, wyłącznik zapłonu, gaźnik oraz kask (aktualność homologacji, brak uszkodzeń). Komisarz techniczny obowiązkowo dodatkowo waży motocykle i znakuje po dokonaniu kontroli. W każdej chwili, a w szczególności po kolizji, motocykl może być sprawdzony ponownie. Komisarz może pobierać też próbki paliwa. W wypadku protestu lub decyzji sędziego o badaniu pojemności określonego silnika, pomiar zostanie wykonany po ostatnim wyścigu zawodów (w zależności od sytuacji – przez sędziego lub komisarza technicznego, jeśli jest). Jeśli protest na pojemność zgłoszony jest w trakcie zawodów, to notuje się użycie przedmiotowego motocykla w kolejnych wyścigach (także przez zawodników, do których nie jest on przypisany), aby odpowiednio zastosować konsekwencje w przypadku przekroczenia regulaminowej pojemności silnika. A konsekwencją jest utrata punktów w wyścigach (przy czym nie zmienia się rezultatów pozostałych zawodników w wyścigu) oraz grzywna.

Na czym polega protest? W określonych sytuacjach zawodnik lub kierownik drużyny w zawodach drużynowych może powiadomić sędziego o zajściu sytuacji nieregulaminowej lub o podejrzeniu złamania regulaminu, czyli na przykład o podejrzeniu przekroczenia pojemności silnika, niewłaściwym gaźniku czy oponie. Ponadto o zastosowaniu niedopuszczalnych zmian w składzie wyścigu, tankowaniu niewłaściwego paliwa itp., zatem wszystkich działaniach mogących wpływać na wynik rywalizacji. Generalnie, nie przysługuje protest dotyczący faktów na torze, czyli sytuacji będących w wyłącznej jurysdykcji sędziego. Aby takie doniesienie stało się protestem i sędzia musiał się nim zająć, należy doręczyć je na piśmie i wpłacić

wymaganą regulaminem kaucję. Ważny jest termin złożenia protestu – przed startem do kolejnego wyścigu lub w określonym czasie po zakończeniu ostatniego wyścigu. Sędzia nie zajmuje się protestem ustnym i nie popartym kaucją. Po otrzymaniu protestu sędzia musi się nim zająć i – o ile to możliwe – rozstrzygnąć albo odrzucić. Regulamin stanowi też, że kaucja jest zwracana, jeśli protest został rozstrzygnięty na korzyść zgłaszającego, przekazywana na koszty rozbiórki motocykla, gdy pojemność jest prawidłowa lub przekazywana na konto zapomogowe PZM w innych wypadkach, gdy protest jest odrzucany.

Jak opisano, w czasie 2 godzin przed zawodami wydarza się bardzo wiele. Sprawdzono dokumenty i stan obiektu, dopuszczono tor do zawodów, zweryfikowano składy i dokumenty zawodników. Przeprowadzono kontrolę alkoholową i techniczną. Sędzia może jeszcze przeprowadzić odprawę z zawodnikami, omawiając sprawy ważne dla danych zawodów, na przykład zasady kwalifikacji w przypadku zawodów indywidualnych, specyficzne warunki torowe ze względu na pogodę, sposób współpracy z TV, zachowanie zawodników wobec publiczności – szczególnie w meczach derbowych. I po tym wszystkim może odbyć się prezentacja, też w sposób opisany regulaminem rozgrywek, np. SE. W szczególnych przypadkach sędzia może zdecydować o rezygnacji z prezentacji i rozpoczęciu od razu pierwszego wyścigu.

Dodatkowo regulamin stanowi kto może przebywać na płycie i w parkingu w trakcie wyścigów, gdzie jest miejsce i w jakim czasie dziennikarzy i fotoreporterów. Te zasady są ważne, bo nieuprawnione wejście prezesa klubu na płytę przed startem do wyścigu powoduje konieczność zatrzymania procedury startowej do czasu opuszczenia wnętrza toru przez nieuprawnioną osobę (chyba, że prezes jest zgłoszony do zawodów jako gracz).

Spóźnienia zawodników. W zawodach indywidualnych zawodnik zgłoszony, ale nieobecny o podanej godzinie na stadionie nie może po późniejszym przybyciu wystartować w zawodach i jest zastąpiony przez rezerwę. W zawodach drużynowych może wystartować po późniejszym przybyciu, przy czym o godzinie rozpoczęcia zawodów muszą być obecni zawodnicy drużyny w wymaganej minimalnej ilości, nie licząc spóźnialskiego.

Lekarz zawodów. Jest ważną osobą dla przebiegu zawodów. Jest odpowiedzialny za służbę medyczną zawodów, której gotowość do zawodów potwierdza odpowiednim oświadczeniem. Przed rozpoczęciem biegów ma obowiązek sprawdzić książeczki zdrowia zawodników, w przypadku wątpliwości przebadać zawodnika, który przykładowo przyjechał na zawody po upadku w lidze szwedzkiej dzień wcześniej. Nie ma on jednak prawa wpisać do książeczki zdolności zawodnika, który nie ma ważnych badań okresowych, gdyż do tego uprawnione są tylko określone podmioty. W trakcie zawodów bada i dopuszcza do dalszej jazdy zawodników mających upadki. Ma na to pięć minut, po tym czasie zawodnik automatycznie jest niezdolny do jazdy w powtórce biegu. W zawodach ligowych drużyna może mieć własnego lekarza, który ostatecznie decyduje o zdolności do jazdy zawodników własnej drużyny. Po zawodach lekarz wpisuje w książeczkach niezdolność do jazdy zawodników, którzy udali się do szpitala w wyniku upadku.

O sytuacjach w trakcie wyścigów piszemy w innym miejscu. Zawody nie kończą się jednak z metą ostatniego wyścigu programowego. Możemy mieć wyścigi dodatkowe rozstrzygające o kolejności w przypadku równej ilości punktów w niektórych rodzajach rozgrywek. Ciekawostką jest fakt, że taki wyścig nie musi być dokończony, o ile można na jego podstawie podać kolejność. Przykładowo bierze w nim udział dwójka zawodników i dochodzi między nimi do kolizji, sędzia wyklucza winnego, więc

zwycięzca jest już znany i nie ma konieczności rozgrywania powtórki z udziałem jednego zawodnika.

Po zakończeniu wyścigów sędzia decyduje, czy zawodnicy mogą pakować sprzęt i parking zostanie otwarty dla dziennikarzy, czy na podstawie jego decyzji lub protestu będą przeprowadzone badania techniczne określonych motocykli. Sędzia lub komisarz techniczny przeprowadza te badania, przy czym pomiar pojemności musi być wykonany na zimnym silniku, a więc procedura ta nieco trwa. Przygotowywany jest protokół zawodów, który zawiera wyniki poszczególnych biegów, klasyfikację końcową oraz informacje o wykluczeniach i protestach, jeśli takie były. Końcowa klasyfikacja/wynik zawodów drużynowych może się różnić od wyników na torze ze względu na konsekwencje uznanych protestów dotyczących sprzętu lub innych okoliczności, które wyszły na jaw po zakończeniu programu wyścigów. Jeśli wszystkie procedury zostaną zakończone sędzia, kierownik zawodów, sekretarz zawodów oraz kierownicy drużyn w zawodach drużynowych podpisują protokół, co kończy zawody. W międzyczasie sędzia dokonuje wpisów do książki toru, oceniając stan toru i pracę służb. Wynik zawodów jest zatwierdzany przez podmiot zarządzający (GKSŻ lub SE), który może zmienić rezultat wpisany w protokole zawodów. Dotyczy to przypadków nieuprawnionego udziału zawodnika w biegu lub zawodach, pozytywnych wyników badań antydopingowych itp.

Zawody są zakończone, ale sędziemu pozostaje jeszcze obowiązek napisania i przesłania w ciągu 48 godzin sprawozdania z zawodów, które zawiera ocenę pracy osób biorących udział w zawodach, toru oraz opis wszystkich istotnych wydarzeń w trakcie zawodów, nie tylko kolizji, ale naruszeń porządku, awarii sprzętu, zachowań niesportowych, opóźnień itp. Na podstawie sprawozdania sędziego GKSŻ może wszczynać postępowania dyscyplinarne wobec zawodników, klubów, osób w określonych regulaminem przypadkach.